

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. -- D. A. D. Xenopol și pepiniera de poeți din Iași.
ST. O. IOSIF. — Intec.
OVID DENSUSIANU. -- Din literatura didactică (III).
MARIA GABRIEL. — Fragment.
CONSTANTIN BERARIU. — Fat-frumos în grădina sfintei Vineri
(feerie în 3 tablouri).
I. BIANU. — Dare de seamă: Vlaicu Vodă de Al. Davila.
D. NANU. — Notițe literare.
RED. — Răspunsuri.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6. (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

Vol. I-II. — Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate 5 lei

Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate 2 lei

Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei

Vol. V. — Zapise și scrisori domnești 6 lei

2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume 20 lei

3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50

A apărut:

TRADUCERI DIN VERLAINE

de D. ANGHEL și St. O. IOSIF

==== Cu o copertă ilustrată de pictorul I. Al. Sterladi. ====

PREȚUL 2 LEI

IL. CHENDI

PRELUDIÎ

Articole și cercetări literare:

DOUĂ CATEGORII.— EMINESCU (material nou de studiu). — CREANGĂ ȘI EMINESCU. — SAMSON L. BODNĂRESCU. — TH. ȘERBĂNESCU. — ÎN CHESTIUNEA LIMBEI LITERARE. — MARIA CUNȚANU ȘI MARIA CIOBAN. — IULIŢ C. SĂVESCU. — RADU D. ROSETI. — GRIMM ÎN ROMÎNEŞTE. — TRADUCĂTORII LUI HEINE. — UN POET DECADENT. — GENIUL DIN CONSTANȚA. — FRUMOASA LORELEY. — POVEȘTILE ÎN VERSURI. — SEMNE BUNE.

Prețul 2 lei 50 b.

DE VINZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

A apărut:

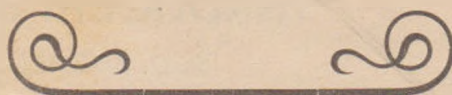
VISURI DE NOROC

DE

ZAHARIA BÂRSAN

Biblioteca «SĂMĂNĂTORUL»

Prețul 2 Lei.

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHIȚE —

Prețul 1 Leu

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNLĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

D. A. D. Xenopol și pepiniera de poeți din Iași

Într'o revistă din București — să-î zicem pe nume: *Revista Idealistă* — s'a publicat dăunăzi, supt toate rezervele redacției altminterlea, un articol extraordinar. Autorul lui pretinde să zugrăvească «Mișcarea literaturii la noi» și subtitlul vorbește chiar de «diferitele curente» care aū să fie caracterisate. Pentru aceasta, după ce face un număr de considerații foarte necăjite despre mediul cultural românesc, criticul se pune pe discuții metafisice, de cel maț.. ciudat interes, discuții cari aū de scop, nici mai mult nici mai puțin, «a croi un nou drum cercetărilor întreprinse asupra operelor literare». Trei file ajung pentru ca să se atingă acest măreț rezultat, și cine a străbătut (cine?!) până la p. 401 din anul I al «Revistei Idealiste» are asupra celorlalți oameni avantajul colosal de a cunoaște cel mai nou și superior chip de a se înțelege critica literară.

O metodă nouă aduce însă rezultate nouă. E lucru firesc decî ca, atunci cînd reformatorul criticii literare își aruncă ochii asupra celor ce se scriu în timpul de față, el să vadă în alte proporții și în altă legătură decît oamenii obișnuiți, normali, triviali. Și ne găsim astfel înaintea următoarelor curente poetice; a) «d-niū Caion, M. Dimitriad, D. Munteanu, D. Karr și alții» (n'ar fi fost mai simplu să se zică de la început, fără paradă de nume proprii, și mai ales improprii, «și alții»?); b) «poeta de la Iași» (pe care o fi știind-o cine locuște acum la Iași, dar noi n'am auzit de așa ceva), dd. St. O. Iosif («qu' allait-il faire dans cette galère?») și G. Tutoveanu (probabil «poetul de la Iași»). Apoi curentul c): «domniū Florian Becescu, Bour (vorbim blason?), Codreanu, Bosnief și Paraschivescu, R. Rosetti și alții». Și alții. și alții. După care răspîditorul de lumină își rezervă dreptul de a vorbi aparte într'unul din numerele viitoare» despre mai multe figuri literare.

Vedeți: asta e literatura romînă. Domnul care o vede așa a fost un prețuit colaborator al «Archivei» d-lui A. D. Xenopol, care-î des-

coperise însușiri rare; e un om așa de vestit, încît semnătura-i desprețuește orî-ce nume de botez și proclamă ca un *nom de guerre* numai familia. Reformatorul criticii e prin urmare unul din represintanții «curentului ieșan», descoperit și oploșit la zisa «Archivă», și despre acest curent vin să vorbesc astăzi, cu toată nepărtenirea, mai mult, cu toată cruțarea unui Moldovean, care n'a îmbătrinit destul, nici nu s'a «înstrăinat» destul ca sa-și uite amintirile ce i s'au întipărit în suflet acolo, în școlile și în întreg cuprinsul de bătrînă poezie romantică al Iașului.

* * *

Între marile noroace ale trecutului nostru a fost și acela că încă de acum patru veacuri am avut prin cărțile bisericesti aceiași limbă literară pentru toți Romîni și că ne-am ținut de dînsa, cu toate șovăirile trecătoare, până în ziua de astăzi. În aceiași limbă și-au alcătuit lucrările toți scriitorii noștri, fără deosebire de locul nașterii sau al petrecerii lor. Iar acești scriitori, cari au fost numai ca oameni: Moldoveni, Munteni, Ardeleni, Bănățeni, pe cînd în scrisul lor erau numai Romîni, au putut să-și aibă leagănul și sălașul cînd într'un loc, cînd într'altul, după capriciile firii, fără ca aceasta să aibă prea însemnate urmări.

În timpurile mai nouă, împărțirea Romînilor de dincoace în două principate a putut să izoleze oarecum pe un Eliade de un Asachi, dar tinerimea ce a venit pe urma acestora n'a vrut să recunoască nici-o graniță, și nici pe departe nu se poate vorbi de un curent literar moldovenesc, ci numai de un larg curent de înfrățire. În epoca intelectuală săracă și rătăcită care a urmat îndată după Unirea principatelor, iarăși, n'ar putea descoperi nimeni asemenea linii cît de puțin divergente.

Dar, pe cînd literatura noastră era astfel pierdută, afară de cîțiva oameni cumînți ca Odobescu, pe drumuri false, întîmplarea a făcut ca la Iași să se găsească între tineri un om de geniu ca Eminescu, oameni de talent ca Ion Creangă, Nicolae Gane și cîțiva alții, în stare să producă o frumoasă literatură plină de sănătate și de trîinicie. Era o întîmplare. O altă întîmplare a fost că în jurul lor au stat fără patimi mici, fără invidie și porniri de dușmănie, un cerc larg de oameni culți, pricepători și prieteni. Iar o întîmplare, care n'are a face nici cu aierul local al Iașilor, nici cu însușirile speciale ale Romînilor de acolo și din Ținuturile vecine. S'a găsit în sfîrșit — lucru de căpetenie — cineva, un om de învățătură solidă și de fin gust estetic, un cugetător, care să trezească activitatea literară și s'o sfătuiască

bine: d. Maiorescu, pe atunci profesor ieșan, de și născut la Craiova din părinți ardeleni. Prezența acestui *duca e maestro* era iarăși o întâmplare.

Au apărut atunci în Iași, ca organ al societății Junimea «Convorbirile literare», și puterile intelectuale din această revistă au cucerit într'un marș triumfal cetățuile de limbă stricată, artificială, ale Bucureștilor și Blajului. — întemeind graiul de astăzi, care nu e însă decât tot vechiul grai al scriitorilor noștri.

Apoi, prin deosebite împrejurări: strămutări, boli, morți înainte de vreme, treceri în tabăra bine-nutrită a politicianilor, curentul «Junimii» a slăbit, a dispărut apoi. În Iași se păstra însă amintirea biruinței. Și de aici se născu ideia absurdă că Iașul — un fel de concept metafisic — e chemat totdeauna a face ce făcuse «Junimea», și, cu mai multă sau mai puțină conștiință, d-nii X și Y începură a se cerceta de aproape dacă nu sînt și ei cumva niște noi Maioresci, avînd, cum se credea fals despre autenticul Maiorescu, darul, nu de a recunoaște numai, ci chiar de a fabrica talente și reputații.

Prin anii 80 a apărut ast-fel «Contemporanul», revistă științifică-literară ieșană, care avea misiunea de a introduce realism în fondul operelor literare, moldovenism dialectal în forma lor, materialism în cugetarea generală și cinste în cărțile de școală. Succesul s'a căpătat numai față de cărțile de școală, și revista s'a citit puțin în București, și peste hotar de loc.

Trecură zece ani («Contemporanul» tot vegeta) și d. A. D. Xenopol, profesor de istorie în Iași, începu să publice, la intervale bine determinate, volumele unei mari *Istorie a Romînilor*, în care era fără îndoială mult talent: multă judecată dreaptă, o formă măsurată și curgătoare. Iașul s'a simțit mîndru de apariția acestei cărți în adevăr moderne, care a străbătut răpede, cu toate defectele ce nu se puteau vedea atunci, în toată Romînia. Profesorii ieșeni întemeiară atunci o publicație științifică — erau în comitet Cobilcescu geologul, filologul Tiktin, chiar d. Philippide, care se ținuse totdeauna la o parte — *Archiva*. Dar peste cîțiva ani Cobilcescu muri, Tiktin se retrase, d. Philippide nu se amestecă unde era chemat să vie. Pe de altă parte, marele curent renovator al d-lui Gherea se pierduse răpede în nisipuri. Atunci d. Xenopol prinse a se întreba: oare nu e și d-sa un Maiorescu, putînd fabrica talente?

«Archiva» trecu în sama istoricului din Iași, și deveni o revistă tot mai mult literară. Podidiră versurile, toate, firește, de oameni noi, prosa literară, tot de oameni noi, abia *descoperiți*. Pe lingă poetul Laur, aspectul poetic al d-lui Xenopol însuși, niște domni Muscă,

Iamandi, și aș mai spune nume dacă nu mi-ar fi să nu supăr oameni foarte cum se cade, cari nu sînt de loc vinovați că d. Xenopol i-a descoperit și i-a pus la «Archivă». D. Xenopol era sincer, *călduros* sincer, dar gustul literar îi lipsia cu totul. Și ast-fel noua literatură ieșană se ridică abia pînă la mediocru.

Dar d. Xenopol nu s'a dovedit om stăruitor numai în scrierea Istoriei Rominilor și în elaborarea reputației sale dincoace și dincolo de hotare. Odată devenit «Maiorescu», d-sa era hotărît să nu lase rolul să-i scape. Uitînd de o parte valori ca a lui A. C. Cuza, d-sa continuă cu o înduioșătoare rivnă explorarea talentelor. Și într'o zi directorul «Archivei» avu în sfîrșit în mînă doi oameni geniali — doi! —, pe d. Vojen-Shakespeare și pe pseudonimul Riria, nu mai puțin Shakespeare. Atunci se dădu vestea în lume: «Evenimentul», «Conservatorul», ziarele ultimei nuanțe politice a d-lui Xenopol. fură înștiințate zilnic, trusturi formale fură încheiate cu revistele bucureștene *Literatura și artă* și *Revista idealistă* (căci «Archiva», glorioasă «Archiva» se stîngea). În zgomot de surle și gonguri, marea școală ieșană porni, cu d. Xenopol-«Maiorescu» innainte...

Ei bine! ziarele scriu, dar școala nu prinde. Acei tineri n'au talent, și conducătorul lor nu e de loc «Maiorescu», dar de loc... Și invocarea trecutului literar al Iașului nu poate constitui o legitimație. «Spiritul suflă unde voiește.» Azi la București, mine poate iar la Iași, poimîni poate iar la Blaj. Nimeni nu-l poate opri, și nimeni, din motive personale, n'are dreptul de a-l contraface.

N. IORGA.

CÎNTEC

*Stă copila 'n poartă
Cu mîinile 'n poală,
Tristă ochi 'și poartă
Pe ulița goală.*

*«Rîndunică dragă,
Ce vești ai de-acasă?
Dar tu sborî pribeagă,
Și sara se lasă.*

*«Sborî în lumea mare,
Și nu ești de vină
Că nu ști ce-amar e
De-o fată străină»...*

ST. O. IOSIF.

DIN LITERATURA DIDACTICĂ

III

După manualul de literatură veche vine la rând unul de literatură modernă al acelorași autori — minus unul ¹⁾. Să vedem ce cuprinde și acesta.

Dacă *Literatura română* nu s'ar fi mai scris și dacă am mai fi în perioada eroică a începuturilor de studii literare, s'ar putea ierta unei asemenea cărți unele lacune, greșeli prea dese, insuficiențe de informațiune. Nu mai este, cred, nevoie să spun că astăzi sintem în drept să fim ceva mai exigenți — și poate singurii autorii acestui manual vor recunoaște temeiul unei asemenea pretenții la care nu par să se fi gândit în lungul drum și — dacă nu mă înșel — cam obositor, care i-a dus de la p. 1—430.

Chiar prima pagină dă prilej la critică. De ce de-odată, cu titlu și biografie, *Samuel Micu*? Urmează, cum era natural, *Șincai* și *Maior*. N'ar fi fost mai potrivit să se dea întâi *scurta privire istorică asupra literaturii bisericești și istorice din secolele trecute*, care este pusă după acești scriitori? Dar să trecem — învinuirea nu-i așa gravă — peste această interversiune caprițioasă și să urmăm împreună cu autorii capitolele în care sînt caracterizate și grupate diferitele epoci din literatura noastră modernă.

Școala Ardeleană (p. 26) e împărțită în două prin intercalarea a trei acte privitoare la Unirea Romînilor din Transilvania. De ce I și de ce II? Poate pentru motive vagi de logică sau chiar de estetică, ce-mi scapă. La sfîrșitul acestui capitol cetim: «de cătră scriitorii acestei școli s'aun făcut primele încercări de a se scrie romînește cu litere latine» și «corupțiunea este însă-și vieața limbei»; un semn de exclamație și — măi departe.

Perioada eroică — titlu mare —, *Curentul — latinist* — subtitlu; ar resulta deci că *școala ardeleană* nu intră în perioada eroică a literaturii moderne. În fruntea acestei perioade găsim pe Mitropolitul Veniamin; vin Conachi, Asachi, Lazăr, Eliade și Aron Pumnul — urmează o așa zisă *recapitulare despre activitatea didactică-științifică la începutul sec. al XIX-lea. În activitatea istorică-filologică*, curentul moderat, se vorbește de Eliade și Iordache Golescu (de remarcat, pentru acest din urmă, că autorii se ocupă de «curentul latinist»; de altfel singurii observă la p. 111: «este un scriitor care rămîne afară de curent, Golescu»; cum se împacă una cu alta?) în curentul extrem, de Cipariu și Laurian — Aron Pumnul nu mai reapare. Relevez din caracterizarea acestei părți: «curentul latinist ca urmare a școalei ardelenе» (p. 93); «numai mulțumită lui Cipariu am putut ajunge să vedem just în chestiunea [adorabil singular] istoriei limbei romîne»; «unii cu Laurian, Cipariu ș. a. mergeau pînă la o extremă care-i făcu

¹⁾ *Literatura română modernă*, pentru clasa a VII-a de liceu de G. Adamescu și M. Dragomirescu, București, 1902.

indată să cadă în ridicul; alții căutaū o cale mijlocie, ca Eliade». Sub curentul latinist este înregistrată și activitatea literară a lui Budai-Deleanu, Andrei Mureșanu; pină la un punct gruparea aceasta se poate susține, dar a presenta pe acești doi scriitori numai sub această față este fără îndoială greșit, pentru că în opera lor găsim ceva mai mult de cit ideile obișnuite ale inițiatorilor și adepților școalei latiniste. Ne-am fi așteptat să vedem la sfirșitul acestui capitol o expunere a soartei de mai tîrziu a curentului latinist, a slăbirei lui sau a atenuărilor care i s'au adus — dar nimic. Nu se amintește de loc de nașterea unui curent opus acestuia încă de pe la 1830, și mai ales de atacurile energice ale lui Cogălniceanu, Russo și Negruzzi — între 1840 și 1855 — în contra pedanților stricători de limbă. De altmintrelea, cei doi scriitori dinții sint vitejește tratați. Lui Cogălniceanu nu i se dă locul cuvenit în mișcarea literară de la mijlocul veacului trecut, care absolut nu poate fi înțeleasă fără el; iar lui Russo abia i se lasă, pare că din milă, un loc pe două pagini și jumătate.

Influența francesă. Pe lingă Eliade, Asachi, Negruzzi, Alexandrescu, din scrierile cărora sint relevate întii traduceri din limba franceză, vedem figurind aici și pe A. Donici. Nu înțeleg prezența lui sub această rubrică cu traducerea *Țiganii* din Pușkin. Poate vrea să ne lămurească autorii cînd adaogă în notă: «Pușkin e un poet romantic influențat, ca toate literaturile de pe atunci, de romantismul francez, întemeiat în Franța de Victor Hugo, care preconisa poetisarea și idealisarea lucrurilor urite sau exotice» (p. 133). Nimerită explicație, ca și caracterizarea școalei romantice. Urmează literatura originală dezvoltată din influența francesă. Și aici cite-va surprize. Se dă ca originală fabula lui Alexandrescu *Toporul și pădurea*, pe cînd e luată din La Fontaine; *Potopul* nu mai poate figura printre compunerile originale ale lui C. Negruzzi pentru că e tradusă din Gessner, cum a arătat d. Bogdan-Duică chiar în *Convorbiri Literare*, pe care autorii n'ar fi trebuit să uite să le cetească; cit despre Donici, cred că i se poate contesta locul ce i se acordă, după mine, cu prea multă dărnicie; epitetul de *Țichindeal versificator* i se potrivește mai bine și-i e destul. După Alexandri, cu care se încheie perioada aceasta, se dă o privire generală asupra influenței francese, în 6 pagini. Desfac cite-va pasagii — un prilej să cunoaștem între altele, grija pe care o aduc autorii în construcțiunile gramaticale și stil: «Pe măsură ce literatura francesă devine accesibilă unui mai mare număr de Romîni, ea începe să fie adevărat înțeleasă..., ea prinde rădăcini în sufletul lor și efectele ei începe (nu pare a fi un *erratum*) să se multiplice într'un raport mult mai mare de cit difuziunea ei [de observat comparațiunea]. Dacă școala ardeleană aduce cu sine și întărește în sufletul Romînului, care ajunsese să se desprețuiască pe sine în.suși [tocmai așa nu era], ideia de naționalitate; [păstrează punctuația] influența francesă aduce și întărește în sufletul lui ideia de libertate. Și trebuie să spunem că ideia de libertate trebui [perfect simplu!] să aibă mai mult răsunset în sufletul Romînilor din Principate,

căci ei aveau o țară și un pământ ce nu li se contesta, dar n'aveau libertatea de a se desvolta în propria lor țire și din propriul lor avint. În acest chip la începutul secolului al XIX-lea influența francesă se împletește într'un tot fericit cu curentul latinist ardelean, sugrumă repede și fără forme influența grecească... Două curente erau în luptă în Franța pe acest timp: clasicismul... și romantismul. Aceste două curente se exercitează cu deopotrivă putere asupra literaturii române, — și ceea-ce e mai curios — nimic din lupta crincenă ce se desfășură în Franța între cele două direcțiuni nu se simte în literatura română [tocmai așa curios nu-i]... Adaptarea amindoror direcțiunile sînt [autorii au uitat ce au scris în manualul de gramatică asupra acordului] o caracteristică izbitoare la unii dintre cei mai însemnați poeți romîni din această perioadă» (pp. 240-242).

Curentul poporan începe cu *Andriș-Popa* al lui Alexandri, despre care autorii ne spun: «un singur lucru ne arată că poesia totuși nu e populară; poetul, de și este emoționat mai mult de Andriș-Popa, totuși poetisează și pe reprezentantul administrației, ceea ce n'ar fi făcut un poet popular» (p. 246). După Alexandri sînt înșirați V. Aron și Barac, căci, cum se zice la p. 255, și ei fac parte din curentul poporan, întru cît fac scrieri *populare*, adică îndreptate special pentru popor — seria se încheie cu Anton Pann. De ce această succesiune? Autorii n'ar fi făcut rău să ne lămurească, pentru că presupun că trebuie să fi avut oare-cari motive.

Perioada eroică se încheie cu o recapitulare despre *starea politică și culturală a Romînilor din prima jumătate a sec. al XIX-lea*, care începe și e presărată cu frase ca: «Literatura romîna din sec. al XIX-lea ia o desvoltare foarte însemnată, pentru că din toate punctele de vedere Romîniia fac pași mari pe calea progresului..... Romînia, deșteptată, văzînd drumul cel lung făcut pe calea culturii de celelalte popoare europene, care trăise în împrejurări mai fericite de cît dînsa, își fixează ca țintă a silințelor și aspirațiunelor sale: să le ajungă» (pp. 261, 264).

Perioada critică. Prin aceasta se înțelege literatura nouă, de pe la 1860 încoace. Alexandri apare aici pentru a treia oară, cu pastelurile, legendele, cîntecele de război și compunerile gramatice din anii din urmă, care sînt ast-fel caracterizate: «în toate a căutat să idealizeze persoanele. Aventurierul Despot ne e înfățișat ca un om superior; Horațiu, poetul spiritual, dar sensual, ne apare ca un visător și ca un iubitor al idealului; iar desfrînatul autor al artei amatorice, pudic ca o vestală și viteaz ca un cavaler din evul mediu care pornește la luptă pentru Dumnezeu et Madame» (p. 324). Mărturisesc că nu prea văd întru cît Alexandri merge cu curentul care, după autorii, începe pe la 1860 și întru cît se lasă influențat de direcția nouă. E tot Alexandri de altă dată; cu deosebire că atinge subiecte nouă, dar tot în spiritul propriu lui, neschimbat în întreaga lui activitate. Mai curios mi se pare procedeul autorilor, cînd în același capitol, sub rubrica *curentul poporan*, sînt citate, după Ispirescu

și Creangă, câte-va poezii populare, ca și când și în acestea am găsi o notă nouă proprie *perioadei critice*.

Că le-a cules Teodorescu sau Bibicescu, care aparțin școalei folklorice mai nouă — foarte bine; dar ce aveau să caute aici? Este de neînțeles iarăși cum autorii dau cele câte-va considerațiuni asupra literaturii populare de la pp. 416 și următoare în partea aceasta, când locul lor potrivit era unde se vorbește întâia dată de această literatură, la Anton Pann (remarc în trecut că împărțirea literaturii populare în opere ale copi-lăriei, ale bărbăției și ale bătrîneții nu e nimerită și că la descrierea datinei plugușorului ni se vorbește de «un plug adevărat sau unul în miniatură»; p. 418)

Mă opresc deocamdată, cu autorii, la această... miniatură.

OVID DENSUSIANU.

FRAGMENT

O fi telepatie 'ntre sufletele noastre
 Misterioase-efluvii, ce leagă 'n ceruri astre,
 Și, pe pământ pornite din simburul gândirii,
 Străbat într'o clipită adîncurile firii,
 Și fac ca să tresară și inimă și minte,
 Cuprinse ca de-un farmec, de-un dor, de-o rugăminte?
 Sunt ani de cînd o clipă a fulgerat iubirea
 În inimile noastre, — și-i dusă amintirea.

Și nici nu 'ndemn eu gîndul ca să-ți ațîină calea,
 Dar e ceva în aer, și mă cuprinde jalea:
 Te știu, te simt aproape și-aștept să'mi ieși în cale,
 Simt ochii-ți cum mă cată, văd gîndurile tale;
 În lumea ta n'ai pace, te simți străin și-ți pare
 Lumina fericirii că ți s'arată 'n zare;
 Dar inima 'ngenunche în drumul ei invinsă
 Căfind în spre lumina ce arde 'n veci nestinsă...

MARIA GABRIELA.

FĂT-FRUMOS ÎN GRADINA SFINTEI VINERII

— FEERIE ÎN 3 TABLOURI —
(Urmare).

TABLOUL III

Altă parte din grădina sfintei Vineri. La stînga o estradă cu mai multe scări din trei laturi; sus tronul de flori al sf-tei Vineri.

Pe tron șeade sf. Vinere. Lingă tron și pe scări, pe ambele laturi, curtenii, straja, paji. Pe scenă mare semicerc de flori. La dreapta grupul zinelor florilor.

TOTI:

Mărire ție, te slăvim, stăpină!

SF. VINERE :

Plăcută pace între voi rămină!

(«Cioboțica cucului» și Șofrana inaintează în păreche către estradă.)

CIOBOȚICA CUCULUI :

Din colb de aur diadema-î dreasă
Ca să 'ncunune fruntea ta aleasă.
Să se înalțe 'n fala strălucirii
Ca semn și ca podoabă a măririi.
Primește, sfintă, darul primăverii
Cu gîndul bunătații și-al plăcerii.

ȘOFRANA :

Bogată-î măreția stăpinirii,
Cînd dela ea izvoarele iubirii
Se scurg, la toți și toate dăruind
Un strop de bucurie. Îți întind
Smerită scepstrul, semn al închinării.

(Zinele urcă scările și presintă darurile.)

SF. VINERE :

Ființe dragi, vă 'ntîmpin iubitoare.
Ș'a voastre daruri scumpe, semne fie
A dragostii, ce între noi se 'mbie.

(Sfînta Vinere pune diadema pe cap și ia scepstrul în mină. Zinele se postează de ambele laturi pe scări lingă tron. A doua păreche inaintează : Lăcrimioara și Viorica.)

LĂCRIMIOARA :

Cind împrejur s'arată bucurie
 Eu alt-fel văd, și inima mea știe
 Că 'n lumi plutesc ș'aripele umbroase
 A jeli și durerii, că duioase
 Simțiri prin suflet deseori se scurg.
 Eu fug și cat al codrilor amurg,
 Trăind singurătății. Liniștită
 Pling jelea peste lume răspândită.
 Eu salba mea de lacrimi în șirag
 Ți-o 'nchin și rog : să o primești cu drag !

SF. VINERE :

O suflet bun ! Tu 'mă vii c'un gingaș dar.
 Frumos și scump ca un mărgăritar,
 Ce'l scoți afund din adîncimea mării :
 E stropul scurs de taina îndurării.

VIORICA :

Nu am norocul bogăției mari.
 Salașul meu cu drag lingă tufari
 În liniștită pace mi'l aleg.
 Visez acolo, gînd de gînduri leg
 Și lumea toată 'mă pare-o poezie,
 Cum mai frumoasă alta nu-î să fie.
 Eu îți aduc, plecînd al meu genunchiū,
 Al sărăciei mele mic mănunchiū.

SF. VINERE

Înaintați în sus, drăguțe zine,
 Nu vă sfiți de lumea'n jur de mine !

(Zinele urcă scările. Sf. Vinere dă sceptrul din mînă și ia salba de lăcrămioare.)

Ce mîndre lăcrămioare ! Se înșiră
 Așa frumos că ochiul meu se miră !

(Anină salba de git.)

Eu nu știu ce-î durerea, n'o-'nțeleg,
 Nici taina jeli nu pot s'o desleg.
 Menirea florii alt-fel dată-î firii :
 Ca, răspîndind mireazma fericirii,
 Să 'mbrace firea 'n haina voioșiei.

(Drăgostind lăcrămioara pe obraz.)

Dar totuș, tu copil al duioșiei,
 Și darul stropilor de lăcrămioare,
 Ce 'l-ai adus, îl iaū mulțumitoare.

(Lăcrămioara se închină și se postează de-a stînga tronului. Sf. Vinere ia dela Viorica buchețelul și 'l miroasă.)

Tu spui, că darul tău ar fi sărac?
Mirezme dulci din floare se desfac,
Plăcută desmierdare dind simțirii.

(Anină buchețelul la piept, apoi ia pe Viorica de amindouă minile.)

Sfoasă fugi de vuetul măririi,
Dar dorul stă pe urma ta, cătind
La chipul tău cel drăgăstos și blind.
Ca poezia, unde te ivești
Cu dragoste primită pururi ești.

(Drăgostind-o pe față, o așază la dreapta; văzînd pe Ruja, care inaintează.)

Și tu vii azi, prietena iubită?
O, Rujă scumpă, fi bine venită!

RUJA :

Grăbindu-mi pasul viū la tine, sfintă,
Căci florile prin graiul meu cuvintă,
In arzătoarea inimei dorință
Să-ți talmăcesc iubire și credință.
Tu presuri între flori din apă vie
Ai frumuseții stropi cu dărnicie
S'a tineretii daruri nestimate:
Culoarea lor, mirezmele bogate
Și prav de aur și dulceața mierii,
Ce-î mai plăcut gustării și vederii:
Mărețul farmec tu îl dai naturii:
Livezii, luncei, holdei și pădurii;
Pe apă presuri flori, pe stînci ori unde
Al dărniceii tale har pătrunde;
Urzind o minunată înzestrare.

(urcă scările până lingă tron)

Trimisa florilor — mulțumitoare,
Ți-aduc un dar: năframă ne'ntrecută,
Cu meșteșug și'n farnece țesută.
Ea nu-î podoabă, ochiului plăcere,
Ci talisman c'o tainică putere.
Primește, sfintă, darul închinării
Cu voia bunătății și-a-'ndurării.

(Va urma.)

CONSTANTIN BERARIU.

DARE DE SEAMĂ

ALEXANDRU DAVILA, **Vlaïcu Vodă**. Dramă în 5 acte, în versuri, București 1902.

În raport cu cele-lalte genuri literare și în deosebire cu poezia lirică, literatura noastră dramatică înaintează încet de tot. Autorii dramatici vrednici de atențiune deosebită sunt rari, și faimoasa «crisă teatrală», de care în timpul din urmă — pe dreptul său pe nedreptul — se vorbește cu atita stăruință, în ultima analiză se reduce la lipsa operelor dramatice de valoare reală. E absolut cert că din tot ce s'a scris și reprezentat în cei câți-va ani din urmă, nu întrece și poate nici nu se ridică nici o bucată la înălțimea literară a autorilor mai vechi.

S'a observat predilecțiunea publicului și a criticei ziaristice pentru două direcțiuni: pentru piesele de moravuri și pentru drama istorică. Nici una din aceste direcțiuni nu e nouă, ci reluată. Moravurile sociale au fost tot-deauna subiectele cele mai îndrăgite de autorii dramatici, începînd cu «*cîntecelele comice*» ale lui Millo și Alecsandri, pînă la «*Cîinii*» d-lui Lecca. Asemenea drama istorică a fost cultivată și a plăcut tot-deauna de la Iancu Văcărescu pînă la d-l Davila. Tocmai acestea sunt terenurile cele mai vaste, unde talentele ca și mediocritățile își pot încerca norocul și puterea. A se plînge în privita societății «corupte, a se da de moralisător public și de apostol al patriotismului, e o muncă nu tocmai grea, și de aceia e și bine ca acest soi de literatură să fie tot-deauna privit cu ochi pătrunzători și obiectivi. Trebuie să se facă selecțiune serioasă între foc de artificii și între patriotismul convins, precum și între palavre declamate și idei clare. Alt-fel înalta misiune etică a literaturii dramatice e zădărnicită. O literatură cu tendințe, pe cît poate fi ea de educativă și de însemnată în evoluțiunea culturală a unui popor, dacă e represintată prin opere de artă teineice, pe atît poate fi de dăunătoare, cînd nu se ridică peste nivelul diletantismului și al fraseologiei.

«*Vlaïcu Vodă*» de Alexandru Davila este o lucrare dramatică, al cărei succes teatral a făcut să se vorbească mult bine de ea în presa noastră cotidiană. Aceasta înseamnă înainte de toate că publicul nostru e dispus să încurajeze curentul național pe scena primului nostru teatru. Publicul aplaudă de alt-fel cam tot atît de furtunos și «*Curcanii*» lui Ventuta și recente încercări dramatice ale d-lor Leonescu și Duțu-Duțescu. Așa că în ceea-ce privește fondul și importanța literară a acestor bucăți, atît de deosebite, aplausele publicului nu pot fi hotărîtoare.

Nouă ni se pare că drama d-lui Davila, fără a fi opera unui diletant, nu este totuși o lucrare care să-și fi cucerit un loc durabil pe scenă și în literatură. Iată pentru ce:

În cele cinci acte, atît de disproporționate ca cuprins, se desfășoară o acțiune înceată, întreruptă de scene secundare, par' că anume impro-

visate ca să o lungească, acțiune în care cetitorul e transpus în epoca lui Vlaicu Vodă, pe la 1370. Țeara e cuprinsă de lupte confesionale. Stăpîn real pe țeară era Doamna Clara, mama vitregă a Domnului, Unguroaică de neam și coticică, înconjurată de un stat-major papistaș, sprijinită de Papa și de Regele Ungariei. Iar în Moldova stăpînia papistașul Lațcu. Boerii țării consideră papistașismul ca un pericol național de moarte, și de aci un șir de răsvrătiri în potrive susținătorilor acestui curent.

Aceasta este ideea conducătoare a dramei, care dispăre din cînd în cînd pentru a face loc unei acțiuni secundare: dragostea dintre Anca, sora lui Vlaicu Vodă, cu Mircea Basarab.

Mircea, nepotul Domnului, este candidatul boerilor la tronul Moldovei, iar, după ce renunță la acest plan, este alesul lor pentru a înlătura pe Vlaicu de pe tron, de oare-ce acesta era bănuît a fi întru toate de conivență cu Doamna Clara, în ceea ce privesce favorisarea străinilor. Planurile însă nu reușesc. Vodă revine la simțiminte mai bune, eartă pe boerii răsvrătiți, eartă și pe Mircea și pornește pe față goana în potrive uneltitoareii Doamne și a catolicilor. Din stăpîn supus și nehotărît ce era, îl vedem de odată Domn energic, iubit de popor, erou național.

Motivul? Își găsisse un aliat ortodox, puternic, pe Kralul Simon Sta-reț al Serbiei, căruia îi dă de soție pe Anca, iubita lui Mircea.

La sfîrșit Doamna Clara e trimisă la mînăstire, catolicii sunt alungați, iar Mircea, ca să-și răsbune, vrea să ucidă pe Vlaicu, doboară însă pe Grue, cel mai credincios boer român. În colo toți rămân în viață, par'că s'ar aștepta continuarea tragediei.

Tesa autorului e ca puterea ortodoxiei, a acestei «datine (?) strămoșești», să triumfeze asupra papistașismului, dar în realitate nu e decît un triumf foarte efin. În piesa întreagă toată această teză e superficial tratată; orgiile papistașești, cari ar avea să motiveze necesitatea unei mișcări atît de mari, nu le vedem, ci le auzim numai în treacăt din graiul boerilor; în piesă nici umbră de catolic, afară de Doamna Clara. Ba mai mult, în actul IV, scena a 6-a, unde se pun față în față cele două curente confesionale, autorul găsește chiar cîte-va reflexiuni, cari nu sunt tocmai în sprijinul tesei sale, căci iată cum glăsuește despre credința catolică și presupusa ei superioritate:

Clara

Ce e datina? O lege, dar o lege strămoșască;
 Bună 'n vremuri, dar ce poate să nu se mai potrivească
 Celor ce cu propășirea s'au născut în vremea lor.
 Dînsa-e o cătușă pusă propășirii de picior,
 Ș'am făcut, vă zic, prea bine, în mînoasa'mî cîrmuire,
 Cînd am rupt acea cătușă pentru-a țării propășire.
 Voi, în granițele voastre de cu veacuri îngrădiți,
 Că schimbătu-s'a la față lumea nici că bănuiți
 Și 'n voi înși-vă privind-o v'ați închipuit, firește,
 Că de stă pe loc Românul niminea nu propășește.

Dar eū vreaū din adormirea-ī țara voastră s'o deștept.
Către-apus, unde-ī știința și lumina, să v'o 'ndrept.

Eh! Ce'mi pasă, cînd e vorba d'un folos așa măreț,
Dacă vi se pare vouă, că plătesc prea mare preț, etc., etc.

Vorbe ca acestea, în numele «luminii» și al «sciinței» apusului, nu motivează destul de obiectiv triumful de la sfîrșit. Trebuiau invocate alte motive în sprijinul bisericii străbune: neatîrnarea neamului său altul.

Un alt defect al dramei îl găsim în alcătuirea caracterelor, cari sunt niște rarități de inconsecuențe. În toată piesa există doar două persoane și nici acestea principale: Anca și Grue-Romînul, cari sunt dintr'o bucată, în colo e o oscilare fără pereche, o schimbare repede de convingeri, o zăpăceală completă în capul boerilor, care în fie-care act au cîte un nou plan de răsturnare și tot-deauna în bună credință. Lucrul acesta natural că împedecă în primul rînd unitatea acțiunii și provoacă un continuu schimb de vorbe inutile. Chiar și Vlaicu ni se prezintă la început confus, cu o supunere nemotivată față de Clara. Iar Mircea e de-a dreptul un neurastenic, un temperament nefericit, în cît în loc de a fi o figură eroică, cum se anunță, se desvăleşce ca un cap încurcat. Psihologicește cel mai motivat caracter ar fi fost al Doamnei Clara, dacă la început se insista mai mult asupra cauzelor mării și puterii ce-și arogă față de Curte și Țară. Cu așa caractere nu se crează o operă literară solidă!

Mai observăm apoi că în nici o situațiune și cu atît mai puțin în mentalitatea persoanelor, autorul nu redă o icoană a epocii de care ne vorbește, nici sub raportul istoric și nici sub cel cultural. Sceneria și costumele, orî cît ar fi de îngrijite, cetitorul nu le poate vedea și de alt-fel acestea nici n'au nimic comun cu valoarea fondului unei drame.

O analiză amănunțită a operei d-lui Davila ne duce la convingerea că, pe cît de evidente sunt greșelile d-sale de fond, pe atît de multe calități are în formă.

Așa, se simte îndată dibăcia autorului de a alcătui o dramă, dexteritatea aceea tehnică care nu se capătă decît dintr'o lectură serioasă și o cercetare îndelungată a teatrelor mai bune. Vezi aici priceperea în conducerea acțiunii și mai ales în căutarea efectelor dramatice: simți gustul lui estetic în mici amănunte; îți place strădania de a ține mereu încordată atențiunea ascultătorului. Iar ca formă să învingă pe toată linia, autorul a recurs la o limbă mai căntată, încărcată poate cu prea multe archaisme și cu exagerări stilistice, dar totuși destul de caldă ca să contribuie la împodobirea piesei.

Limba frumoasă și duhul avîntat, apoi pasagiile declamatoare și patetice au contribuit la stabilirea unei reputațiuni a acestei drame, reputațiune care în parte o credem exagerată din motivele arătate, și fiind-că găsim în ea prea puține momente de profundă și sinceră emoțiune.

I. BIANU.

NOTIȚE LITERARE

În ultimul număr al *Revistei Idealiste* găsim un articol asupra mișcării literare din țară, unde autorul se încearcă să facă între altele o clasare a tinerilor talente... (sunt oare așa de mult încît să se simtă necesitatea unei clasificări !)

Dar nu de înșăși aceasta clasificare voim să ne ocupăm, mai ales că autorul e prea din cale afară darnic în recunoașterea personalităților literare. E vorba numai de criteriul de care se călăuzește autorul, stabilind această clasificare. Întîlnim și aci o confuzie foarte răspîndită în critica noastră de ziare și reviste. Așa d. Vojen ca și d. Sanielevici își închipue că ceia ce dă culoarea națională sau cosmopolită operei unui scriitor, ar fi *tema*, subiectele favorite ce'și alege dînsul. E o eroare regretabilă.

Nu subiectele ce-și ia autorul pot să-l consacre autor național. Ar fi prea ieftină, prea ușoară intrarea sa în cadrul literaturii naționale; și, de ar fi așa, ar putea deveni cine-va artist național cu aceiași ușurință cu care ar deveni în politică liberal sau conservator după *programul* de luptă și acțiune pe care și l-a ales.

În literatură însă, caracterul de scriitor național i-l dă altceva, mai profund și mai nesupus schimbărilor: e mentalitatea operei sale, e prisma sufletească a sa, și numai întru cît opera lui poate trece prin prisma sufletească a poporului său, întru atît poate fi consacrat de artist național. Și pentru această consfințire nu importă dar *tema*, ci modalitatea, *ci construcția interioară* a operei, acel spor al sufletului său care i l'a transmis energia specifică poporului ce-l reprezintă, e acel caracter etnic pe care el îl imprimă ca un adaos de preț la tema fundamentală a operei sale, temă care poate fi «în sine» tratată de orî ce alt artist strein.

Liber e dar în acest cas un talent român să cînte fie și pe «Napoleon cel mare» numai talent original să aibă, și e destul.

Odată ce el posedă profunda intuiție a limbei — căci limba e forma etnică a sufletului unui popor, — noi îl vom asculta cu drag, și opera sa nu va fi mai puțin românească, vorbească-ne el de tot ce-i mișcă sufletul cu sinceritate.

Și iarăși tot pentru că nu ne interesează *tema*, firește că nu vom revindica pentru literatura noastră pe nu mai știu ce autoare străină, numai pentru cuvîntul că aceasta a scris drama «Mihai Viteazul» sau că va scrie și pe viitor despre eroii noștrii naționali. Sunt oare mai puțini autori naționali, clasicii francezi fiind-că tot teatrul lor tratează subiecte antice, sau de aiurea de cît din istoria poporului lor?

Vedeți la ce curioase întrepreri ne-ar duce ținerea strictă de un criteriu din capul locului falș.

Orî ce ar scrie un autor, orî ce ar isvorî din sufletul său, — numească-

se autorul Loti, și scrie-ne despre Japonia, numa să ne scrie desvăluind cu prisos comorile limbei ce-î aparține, și nu va înceta cu tot exotismul temei sale să ție profund de tulpina neamului său, și opera sa să facă parte din opera sufletească a acestuia.

D. NANU.

* * *

«Dr. Radu I. Sbiera. *Amintiri despre Eminescu*. Cernăuț 1902. Societatea Tipografică Bucovineană. Editura librăriei H. Pardini». 8°, pp. 18. Este o broșură interesantă, cuprinzând acte și date prețioase — nu «amintiri» — cu privire la timpul petrecut de Eminescu, în copilăria lui, ca elev al școlii elementare gr. or. și al gimnasiului nemțesc din Cernăuți. D. Radu I. Sbiera contribuie prin această lucrare la cunoașterea biografiei poetului, reproducând în întregime certificatele de studii ale lui Eminescu din cataloagele școlare. Autorul lămurește și comentează aceste acte, căutând a stabili datele esacte ale timpului petrecut de poet în capitala Bucovinei și apelând la colegii de școală ai acestuia să-și publice amintirile lor asupra lui.

«*Autorii Români Bucovineni*. Repertoriu de Leonidas Bodnărescul. Cernăuți 1903. Studiu critic de Dr. Radu I. Sbiera. Raport prezentat comitetului «Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina». Cernăuți 1903. Societatea Tipografică Bucovineană.» 8°, pp. 47. Cuprinde o critică detaliată a unei bibliografii apărute de curând, ale cărei scăderi sunt relevate și discutate de d. Sbiera. — I. S.

* * *

Revista Bibliografică. A apărut No. 3 (Mai-Iunie) din prețioasa revistă a d-lui Nerva Hodoș, — care și-a propus să ne dea într'însa un repertoriu complet al cărților românești tipărite de români, aci în țară sau în străinătate. Și acest număr ca și celelalte cuprinde, distribuite pe specialități, ultimele publicații românești. — A. L.

RĂSPUNSURI

D-lui Barbu Dimitrescu. Bușteni. — Asupra cestiunii evreiești la noi în țară, puteți consulta cu folos lucrările în franțuzește ale lui *Lahovary* și *Verax*, precum și cele în românește ale d-lor *G. Panu* și *I. Rădulescu-Pogoneanu* (Probleme culturale). Pe toate le puteți găsi la ori-care din librăriile mari ale Capitalei.

Nicu G. Loco. — Regretăm că nu vă putem publica nici una din «slabele lucrări» — vorba Dv. —, ori-cît de mult am fi dispuși să «trecem cu vederea mediul (!) și greutatea ce poate întâmpina cineva în arta literară».

L. N. M. Ploești. — Sint impresii bine prinse — și dacă limba n'ar fi prea gazetărească — ar merge. Credem că muncind serios, ați putea produce lucruri de valoare.